

בעניני ליל הסדר - שיעור 853**I. פסקי רב שלמה זלמן אויערבאך שהובא בספר הליכות שלמה**

- (א) **היוצא מביתו ביו"ט** מבעוד יום לחוג את הסדר בבית אחרים בליל שני לא יטול עמו את הקיטל המיוחד ללילה זה מפני איסור הכנה (דף קז"ו) ואבאר
- (ב) **המסובים על שלחן בעל הבית** מנהג העולם שאין זוכין במצה שאוכלים למצוה כדי שתהא המצה שלהם אך ראוי למדקדקים להדר בכך (דף ר"ו)
- (ג) **נכון להמנע מלמזוג** בליל פסח יין אדום לתוך יין אחר או מיץ ענבים לשם שינוי מראהו (דף ר"ו)
- (ד) **מותר למדוד** או לשקול בליל יו"ט את כמות המצה (דף כ"ט)
- (ה) **העיקר כדעת הסוברים** שלא נתקטנו הביצים ומ"מ לענין שיעור מצה נהגו ישראל להחמיר (דף רי"ג)
- (ו) **יוצאין ידי חובת** ארבע כוסות במיץ ענבים וגם משום חירות לכתחלה (דף רי"ז) דלא כהאג"מ
- (ז) **המקיימים ד' כוסות** בחמר מדינה יש להסתפק אם יברך שהכל על כל כוס או על כוס ראשון ושלישי (דף רכ"ז)
- (ח) **זמן ההסיבה** הוא בשעת אכילת המצה והכוסות אך בשעת הברכה לא יסב (דף רל"ו)
- (ט) **טוב שיאחזו ויגביהו** כל המסובים אנשים ונשים בידם הכוס בשעת הקידוש כדרך המקדשים (דף רל"ט)
- (י) **הנוהגים** שכל המסובים אנשים ונשים מצטרפים בליל הסדר לאמירת הקידוש עם בעל הבית המקדש בקול (דף רמ"ג) ודלא כהאג"מ
- (יא) **אין מברכין** ברכה אחרונה על כוס הקידוש והוי כמי שעושה קידוש שלא במקום סעודה (דף רמ"ד)
- (יב) **בשנים המאוחרות** נטל ירק המלפפון לכרפס
- (יג) **ההגדה** היא מצרכי האכילה ואין כאן הפסק בין קידוש לסעודה (דף רל"ו)
- (יד) **אין חיוב** על כל אחד ואחד לספר סיפור יציאת מצרים לבניו בעצמו במקום שרבים המסובים יחד אלא די בכך שאחד מספר לכולם (דף רס"ג)
- (טו) **הכתב שתחת הציוורים** המצויים בהגדות של פסח נראה שמותר לקרותו בליל פסח בראיה בעלמא בלא שום התבוננות (דף רס"ז)
- (טז) **קודם** נטילת הידים לאכילה דקדק רבינו להביא עצמו לידי חיוב נטילה שנית (דף עז"ד)
- (יז) **לכתחלה** ראוי שלא לערב תמכא עם חסא למצות מרור מלבד שאינם מרויחים כלום הרי הם גם מפסידים אם אחד מהם אינו מרור (דף רל"ג)
- (יח) **הוא נהג לומר** זכר למקדש כהלל לאחר גמר אכילת הכריכה ולא לפנייה כדי שלא להפסיק בין ברכת המצה והמרור לאכילה זו
- (יט) **הוא גמר הלל** וכוס רביעי קודם חצות (דף שי"ז) כהאג"מ אליבא דהרמ"א
- (כ) **מצות שלנו** הואיל ועשויין ריקקין דקים וקשים וקשה לאכול מהן כשני זיתים בכדי אכילת פרס נכון לנהוג לאכלם בזה אחר זה ולא בבת אחת אם לא בבירור שיגמור כל

אכילתו בתוך זמן זה

(כא) **ומי שקשה לו** אכילת מצה כזו בכדי אכילת פרס ויוכל להטביל המצה לרגע קטן במים ולהוציאה מיד ולא חשיב בכך כמצה שרויה דשריא לבריא רק בדיעבד (מ"ב תס"ב - י"ז ובשער הציון ל"ג)

(כב) **אם המצה הפרוסה** מהודרת יותר מן העליונה השלמה לא יאכל בבת אחת אלא בזה אחר זה (פרק ט - מ"ג)

(כג) **אין לו לדחוס בפיו** ולאכול בחפזון כלתי רגיל דאולי הו"ל כעין שלא כדרך אכילה (פרק ט - פ"ג) ולא להעמיד שעון כנגד עיניו דקרוב הדבר שיפסיד גוף הכוונה לשם מצות אכילת מצה (ע"ט)

II. פסקי רב משה בדין ארבע כוסות

(א) **עייין בפסחים** (ק"ט). אמר רב חסדא רביעית של תורה אצבעים על אצבעים ברום אצבעים וחצי אצבע וחמש. ורביעית היא גם כן ביצה ומחצה. וכתב הצ"ח בערבי פסחים ששיעור של האצבעות הוא כפול משיעור של הביצים. והחליט שנתקטנו הביצים וכן כתב הגר"א וגר"ז ובמשנה ברורה (רע"ח - ס"ח) כתב שהרביעית לקידוש של ליל שבת שעיקרה מדאורייתא וכן כזית מצה ישער על פי האצבעות לחומרא. ושיעור ארבע כוסות ומרור שהם מדרבנן על פי הביצים לקולא. ועייין במ"ב (תפ"ו - ה) ועייין עוד בערה"ש (קס"ח - י"ג) שאין צריך להחמיר

(ב) **ושיעור רביעית** על פי האצבעות 4.42 אנצעס ועל פי הביצים 2.85 אנצעס אליבא דרב משה בספר קול דודי דף 20

(ג) **ומי שאינו יכול לשתות** כל כך יכול לסמוך על התוספות בפסחים (ק"ז). ד"ה "אם" דמלא לוגמיו סגי והוא ג' רבעי אנן. (קול דודי 21) ובקטן שהגיע לחינוך די בחצי אנן. רוב כוס בדיעבד ולכתחלה צריך כולו

(ד) **אם יין הלבן טוב מן האדום** הוא מובחר ככבלי ולא כירושלמי דמצוה לצאת ביין אדום. רמ"א (תע"ג - י"ב) וספר קול דודי (22)

(ה) **מיין ענבים** אינו מן המובחר ואינו יוצא ידי חירות וזה כהרמב"ם ד"ה "אל תרא" דהיינו יין המשכר. אכן נראה שאם יש ח"ו חשש סכנה או אפילו נופל למשכב או אפילו שלא יגמור הסדר אינו רשאי להחמיר (קול דודי 22)

(ו) **מיין ענבים משוחזר (reconcentrated)** עייין שו"ת מנחת שלמה (ד) התמצית אינו ראוי כלל לשתיה ופסול לקידוש וא"כ מנין לנו שחוזר להכשירו ע"י הוספת מים ולכן אפשר דאין יצא ידי קידוש ביין משוחזר וכן שמעתי מרב משה פיינשטיין ז"ל

(ז) **למה נקרא הקידוש במקום סעודה?** עייין ברמ"א (רע"ג - ג) שצריך לאכול לאלתר ממש. ויש אומרים דהגדה אינו הפסק ונקרא לאלתר עייין בקול דודי (דף 33) שאכילת כרפס צריך קידוש ועייין שו"ת אג"מ (י"ד ז' - דף רע"ה)

(ח) **רק בעל הבית עושה קידוש** ומוציא את הכל ככל שבת. וצריך כל אחד לאחוז הכוס בשעת קידוש. כך אמר לי רב ראובן בשם רב משה

(ט) **טיי, קאפי, וחלב** יש דין חמר מדינה לענין ד' כוסות ולהבדלה ולא סוּדָה. שו"ת אג"מ (ז - ט"ה)

(י) **לכתחלה לשתות השיעור בבת אחת** כדאיתא בפסחים (ק"ד) אכלן לחצאין יצא משמע רק בדיעבד. ודין זה ברוב כוס ולא בכוס שלם משום שאין שייך לעשות לכתחלה באופן שאינו דרך ארץ קול דודי (21) זשס רב משה

(יא) **אין אומרים הנני מוכן** רק קודם קידוש ולא בשאר כוסות דהוי הפסק קול דודי (41, 58, 60)

(יב) **משקה שאין משכר** מותר לשתות בין כוס לכוס מ"ב (תע"ג - ט"ז)

- (יג) ברכת שהחיינו גם לנשים צריך לכלול גם ההגדה ומצה וכל מצות הלילה יעבץ בסידורו
- (יד) עיין בבה"ל (תע"ג - ד"ה "שלח כסדר") דנשים צריכות ליזהר שתאמרו סדר ההגדה על כל כוס וכוס דאל"ה לדעת הפר"ח אפילו בדיעבד לא יצאו בשתיית הכוסות דהוי כמו ששתאו בבת אחת ולא כהבית יוסף
- (טו) ולתוספות (עירוזין פ:) הכזית חצי ביצה ולרמב"ם (שנת ח - ח) שלישי ביצה

III. עוד דיני הסדר

זרוע	ביצה
מרור	חרוסת
מצה	
כרפס	מי מלח

- (א) ג' קערות ארי ז"ל, גר"א, רמ"א רב משה סבר כרמ"א (תע"ג - ד) דאין מעבירין על המצות. ושצריך רק קערה אחת לפני בעל הבית כפסק השו"ע (תע"ג - ד) ולא קערה לפני כל אחד ואחד
- (ב) רב משה היה מקפיד שלא לאכול פאטיטא לכרפס משום שצריך ירק ועוד שהוא מבושל וסועד ואינו מגרר וברוסיא נהגו בפאטיטא מפני שלא היה מצוי שם ירק אחר. (קול דודי 35) והוא אכל סעלערי
- (ג) יכוין לצאת בברכת בפה"א אף על המרור לצאת דעת הרשב"ם דהגדה לא הוה הפסק ויכול לאכול אפילו כזית. אבל לשיטת תוס' (קט"ו.) הגדה הוי היסח הדעת וצריך לאכול פחות מכזית אבל אין מברך על המרור שהוא בתוך הסעודה
- (ד) רב משה נהג כשיטת הגר"א דסבר רק ב' מצות ובצע מצה העליונה והלחם משנה די בפרוסה
- (ה) רב משה כסה המצה עד לאחר הברכה שדומה למן שהוא מכוסה בְּטַל מ"ב (רע"א - מ"א)
- (ו) זמן כדי אכילת פרס חת"ס (ו - ט"ז) תשע דקות וצמח צדק שש דקות ותורת חסד כל מין יש לו שיעור לעצמו וקול דודי בשם רב משה לחומרא ב' דקות וקולא תשע
- (ז) אכילת המצה בבת אחת עיין בשו"ת תרומת הדשן (קל"ט) מצוה מן המובחר לבלוע הכזית בבת אחת וראיה מפסחים (ק"ד) אכלן לחצאין יצא משמע בדיעבד כ"כ השו"ע (תע"ה - ו) אבל המהרי"ל שהובא במג"א אין צריך בבת אחת ממש אלא אפילו מעט מעט בלא הפסק מותר לכתחלה. וכן כתב השלחן גבוה (כ"ז) וכן שמעתי מרב ברוין
- (ח) רב משה אכל חריין למרור אבל לא הקפיד על אכילת החזרת. והחזון איש כתב דאין יצא בחזרת בלא מרירות. והחריין צריך לפררו דבלי פירור הוא סם המות. מ"ב (תע"ג - ל"ו) ודלא כהחות דעת שדוקא לאכלו בלי פירור משום דאין מברכים בורא פרי האדמה אם אבד צורתו שער הציון (תע"ג - מ"ו) ורב משה מגלה החריין זמן רב מקודם כי סובר מאחר שיש בו קצת טעם חריף די קול דודי (47) ולא בהגר"א
- (ט) רב משה לא סמך על תנאי של האבני נזר (שפ"ב) וגם שתה כוס רביעי קודם חצות כשיטת הגר"א ותרומת הדשן קול דודי (60)

- (י) אסור לשתות אחר ד' כוסות הרא"ש מטעם שכרות. הר"ן נראה כמוסיף על הכוסות וד"מ בשם ר' ירוחם שלא לבטל טעם מצה ממילא מים או סעלצער מותר לכל הדעות
- (יא) בה"ל (תע"ה - ד"ה "יטול ידי") יטמא ידיו קודם הנטילה של רחצה
- (יב) הבה"ל (תע"ה) צ"ע אם צריך שני זיתים. וקול דודי בשם רב משה חומרא בעלמא הוא
- (יג) הבה"ל (תע"ה) אין אומרים זכר למקדש כהלל רק אחר אכילת הכריכה משום הפסק
- (יד) רב משה אמר ואמרתם זבח פסח ויהי בחצי הלילה בב' לילות